

Kölcsey Ferenc

PARAINESIS KÖLCSEY KÁLMÁNHOZ

Az, ki életében sokat érzett és gondolkozott; s érzeményit és gondolatait nyom nélkül elröppenni nem hagyta: oly kincset gyűjthetett magának, mely az élet minden szakában, a szerencse minden változásai közt gazdag táplálatot nyújt lelkének. Sok szépet írnak a bölcsek, s gyakran a nem éppen bölcsek is; gazdag forrást nyitának fel, honnan jó sorsban intést, balban vigasztalást, mindkettőben magasbra emelkedést, szív és észnemesülést meríthetünk; de azok is csak úgy hatnak reánk, ha érzés és gondolkodás által sajátunkká tevők, ha saját magunkban kiforrva lényünkhez kapcsolódtak, mint esti szélhez a virágillat, melyben megfürdött.

A mindég szerencsében élő ily saját birtokot szerezni reá nem ér. Isten a szenvedőnek engedé a vigasztalást: az egész természetből, az emberi tettekből és tanításokból szívben élő tudományt szívhatni. Hála neki, hogy éltemet sem hagyá szenvedések nélkül folynia! Keserűek valának azok; és mégis áztatok tanultam az emberiség becsét érteni, való nagyságot hiú ragyogványtól megválasztani, balszerencse tekintetét nyugodtan tűrni, kevés híveimhez kölcsönös hűséggel csatlódni s mindenekefelett érezni: miképpen szenvedés és kebeliszaggató áldozat tulajdon örömet hoz lelkeinknek, és sorsunkon felülemelkedni megtanít.

E gondolat egyike azoknak, miket életemben legtöbbszer, s legörömeztöbb írtam le. Lesz szenvedő, úgy hívém, kinek vigasztalást nyújtand ezt általam is olvasni; s lehetetlen volt e parányi írást azon nem kezdenem, midőn számodra írok, szeretett fiam, hogy vidám és bánatos napjaimban gyűjtött parányi kincsemből emléket alkossak.

Ismerni a jót könnyebb, mint követni; sőt még az sem nehéz, hogy némelykor jó vagy éppen nemes tettet vigyünk véghez: de egész életedet meghatározott elv szerént intézve, sohasem tenni mást, mint amit az erkölcsiség kíván; s még akkor sem, midőn haszon, bátorlét, indulat heve vagy szenvedelem ereje másfelé ragad; ezt hívják erénynek.

Imádd az istenséget! Ez legelső rendszabás Pythagoras* aranyverseiben; s úgy hiszem, méltán. Semmi sincs, ami az emberi szívet annyira felemelhetné, következőleg az élet mindennapi jeleneteiben s a szenvedélyek és indulatok örök ostromában hozzáragadt szennytől annyira megtisztíthatná: mint az istenség nagy gondolatával foglalatoskodás. Akármerre veted e temérdek mindenségben tekintetedet, mindenfelől egy végetlenül bölcs, nagy és jó, de egyszersmind megfoghatatlan lény jelenségei sugárzanak feléd.

Ferenc Kölcsey

PARAINESIS A KÁLMÁN KÖLCSEY

Colui che nella sua vita ha molto sperimentato e ragionato e non ha lasciato che i suoi sentimenti, i suoi pensieri fuggissero senza lasciare traccia, ha potuto accumulare per sé stesso un tesoro che, in ogni fase della vita ed in mezzo tra i rovesci della fortuna, riesce ad offrire all'anima sua un ricco nutrimento. I saggi scrivono molte cose belle ma ne scrivono spesso anche i non saggi; scoprono una ricca sorgente alla quale possiamo attinger monito nella buona sorte, conforto nella malasorte e, in ambedue, elevazione, miglioramento del cuore e della mente. Tuttavia, anch'essi possono influenzarci soltanto se sono diventati nostri attraverso i nostri sentimenti e ragionamenti; se, una volta in noi fermentati, si sono legati al nostro essere come l'essenza del fiore al vento serale in cui si è bagnata.

Chi è sempre circondato dalla fortuna non ha tempo di procurarsi una simile proprietà. Dio ha dato la possibilità a chi soffre di attingere conforto da tutta la natura, dalle azioni e dagli insegnamenti umani che vivono nel cuore. Sia ringraziato, perché nemmeno alla mia vita ha permesso di svolgersi senza sofferenze! Erano amare; eppure attraverso quelle ho imparato a capire il valore dell'umanità, la facoltà di distinguere tra la grandezza e il brillio della vanità, a sopportare lo sguardo della sfortuna con serenità, a rimanere attaccato ai pochi a me fedeli con reciproca lealtà e, soprattutto, a essere sensibile: perché la sofferenza e il sacrificio struggente procurano gioia personale alle nostre anime e ci insegnano a diventare superiori al nostro destino.

Questo è uno dei pensieri che più frequentemente cito, e con la gioia più grande. Ci sarà pure qualcuno che soffre e che si servirà per un conforto, credo, anche della lettura di questa mia: rivolgendomi a te, figlio amato, mi era impossibile iniziare questo minuscolo scritto senza fornirti la memoria del tesoro che ho accumulato durante i miei giorni allegri e quelli tristi.

È più facile avere la nozione del bene che praticarlo; anzi, non è nemmeno difficile compiere talvolta un'azione buona o nobile, ma condurre una vita intera secondo un determinato principio, senza mai agire diversamente rispetto a quello che la moralità esige, nemmeno quando la sete di lucro, l'impeto del coraggio e dell'impulso o la forza della passione attirano altrove: questa si chiama virtù.

Adorare la divinità! È la prima regola delle poesie preziose di Pitagora; e, credo, con tutto il merito. Non c'è null'altro che possa elevare il cuore umano tanto da manifestarne le conseguenze nelle scene quotidiane della vita, e purificarla tanto in quest'eterna battaglia di passioni e d'impulsi infangati, quanto occuparsi

Szeretni az emberiséget: ez minden nemes szívnek elengedhetetlen feltétele. Az emberiség egésze nem egyéb számtalan háznépekre oszlott nagy nemzetségnél, melynek mindegyik tagja rokonunk, s szeretetünkre és szolgálatainkra egyformán számot tart. Azonban jól megértsd! – az ember véges állat, hatása csak bizonyos meghatározott körben munkálhat. Azért ne hidd, mintha isten bennünket arra alkotott volna, hogy a föld minden gyermekeinek egyforma testvérök s a föld minden tartományinak egyforma polgárunk legyünk. A nap temérdek égitesteket bevilágít, de a világegyetem minden részeire mégsem hat ki: így az ember, ha nagy erőt nyert örökül, s erejének megfelelő állást vón a sorstól, ezrek, sőt milliómok előtt jótékony napként világíthat; de az egész emberi nemre jóltevő behatást gyakorolni, az a nagyok legnagyobbikának sem adaték. Sohasem tudtam megérteni: kik azok, kik magokat világpolgároknak nevezik? Az emberi tehetség parányi lámpa, mely egyszerre keskeny kört tölthet meg fényével; s ha egy helyről másra hurcoltatik, setétséget hagy maga után. Bizonyos helyhez kell azért kapcsolatnunk, hogy azt jótékony világítással állandóul boldogíthassuk. Minden, ami szerfeletti sok részre osztatik, önkicsinységében enyészik el. Így a szeretet. Hol az ember, ki magát a föld minden országainak szentelni akarván, forró szenvedelmet hordozhatna irántok keblében? Leonidás* csak egy Spártáért, Regulus* csak egy Rómáért, Zrínyi csak egy Magyarországért halhatott meg. Nem kell erre hosszú bizonyítás; tekints szívedbe, s ott leled a természettől vett tudományt, mely szerelmedet egy háznéphez s ennek körén túl egy hazához láncolja.

Szeresd a hazát! Boldog leszesz, ha a férjfikor napjaiban e szavakat úgy fogod érthetni, úgy fogod érezhetni, mint kell. Hazaszeretet egyike a kebel tiszteletre legméltóbb szenvedelmeinek; de sok kívántatik, míg annak tiszta birtokába juthatunk.

Minden erény önáldozattal jár, feláldozásával pillantatnyi kényünknek, megtagadásával önhasznunknak, s nem ritkán hajlandóságunk vagy gyűlölségünk elnémitásával: azonban minden áldozat kicsiny azokhoz képest, miket a hazának kívánni joga van. Mindent, amit élted folyta alatt arcod izzadásában gyűjtöttél; mindent, amit lángoló szerelemmel fűztél magadhoz, javaidat, kincseidet, házad népét és saját étedet naponként és pillanatonként érette fel kell szentelned. Mert tudd meg: e szóban – haza, foglaltatik az emberi szeretet és óhajtás tárgyainak egész összessége. Oltár, atyáid által istennek építve; ház, hol az élet első örömeit izleled; föld, melynek gyümölcse feltáplált; szülőid, hitvesed, gyermekeid, barátid, rokonaid s polgártársaid: egyről egyig csak egészítő részei annak.

Korunk sok ismeretet kíván, s ez jó oldalai közé tartozik; de sok ismeret után kapkodás könnyen oda viszen, hogy címmel és színnel elégedjünk meg; s e hibára hajlás a kor rossz oldalai közt talán legrosszabb. Ki csak társasági mulatságokban óhajt ragyogni, vagy éppen tudatlanok által akarja magát bámultatni, az könnyű

del grande pensiero della divinità. In quest'immenso universo, ovunque tu getti lo sguardo, da ogni direzione s'irradiano verso di te le manifestazioni di quest'essere infinitamente saggio, grande e buono e, nello stesso tempo, inafferrabile.

Amare l'umanità: è la condizione indispensabile d'ogni cuore nobile. L'intera umanità altro non è che una grande nazione divisa in innumerevoli genti di casa, di cui ogni membro è parente nostro e conta egualmente sul nostro affetto e sul nostro servizio. Bada bene, però, che l'uomo è una creatura limitata e può avere ascendente soltanto su una determinata cerchia di persone. Non per questo devi credere che Dio ci abbia creato per essere fratelli uguali a tutti i suoi figli sulla terra, per essere cittadini medesimi di ogni provincia della terra. Il sole, pur illuminando innumerevoli corpi celesti, non raggiunge ogni parte dell'universo; così è l'uomo quando ha ricevuto in eredità una grande forza, e dal destino si guadagna una posizione corrispondente al livello della sua forza, perché allora può splendere come un sole benigno davanti a migliaia di persone, anzi a milioni; eppure, il potere di esercitare un'influenza benevola su tutta l'umanità non è stato dato neanche al più grande dei grandi. Non sono mai riuscito a capire: chi sono quelli che si autodefiniscono cosmopoliti? Il talento umano assomiglia ad una minuscola lampada, che riempie della sua luce solo un piccolo spazio alla volta. Quando lo si sposta in un altro ambiente, dietro di sé rimane soltanto l'oscurità. Dobbiamo perciò connetterci ad un determinato luogo, per poter diffondere felicità con una costante luce benefica. Tutto ciò che è oltremodo diviso in parti eccessivamente numerose perisce nella propria meschinità. Così è l'amore. Dov'è l'uomo che, avendo l'intenzione di dedicarsi a tutti i paesi del mondo, sia capace di avere nel petto passioni ardenti per ognuno di loro? Leonida per una sola Sparta, Regolo per una sola Roma, Zrínyi per una sola Ungheria potevano morire. Non è necessaria una lunga dimostrazione: scruta il tuo cuore, e vi scoprirai la scienza appresa dalla natura che incatena il tuo amore alla gente di questa casa e, oltre a quest'ambiente, alla patria.

Ama la patria. Sarai felice, se nei giorni dell'età adulta potrai comprendere queste parole, se potrai percepirle come si deve. L'amor patrio è probabilmente una delle passioni più degne di rispetto che esistano nel petto; ma dobbiamo fare molta strada per poterne entrare in possesso.

Ogni virtù comporta abnegazione, sacrificio di momentanei piaceri, rinuncia al proprio lucro e, non poche volte, mette a tacere la nostra inclinazione oppure il nostro odio; ma qualsiasi sacrificio è poco, quando lo si paragoni a quelli che la patria ha diritto di chiederci. Tutto quello che hai accumulato durante la vita col sudore della fronte, tutto quello che hai conquistato per te stesso con ardente amore, i tuoi beni, le tue ricchezze, la gente della tua casa e la tua vita stessa, li devi sacrificare per la patria, giorno dopo giorno, minuto per minuto. Perché sappi

módon elérheti célját, de értelmeseiktől megvettetik. Hogy a dologhoz értők előtt méltólag felléphess, hogy ismereteid mind magadra, mind másokra jóltevéleg hassanak: hosszú, fáradalmas munkára kell elszánva lenned. Mert alapos s egyszersmind sokoldalú tudományt szerezni felette nehéz. Sok olvasás, még több gondolkodás, sok egybehasonlítás, még több gyakorlás, s fogyhatlan béketűrés és állandóság az, ami itt megkívántatik.

Meleg szeretettel függj a hon nyelvén! – mert haza, nemzet és nyelv, három egymástól válthatatlan dolog; s ki ez utolsóért nem buzog, a két elsőért áldozatokra kész lenni nehezen fog. Tiszteld s tanuld más mívelt népek nyelvét is, s főképp ama kettőt, melyen Plutarch* a nemzetek két legnagyobbikának hőseit rajzoló, s Tacitus* a római zsarnok tetteit a történet évkönyveibe való színekkel nyomá be; de soha ne feledd, miképpen idegen nyelveket tudni szép, a hazait pedig tehetségig mívelni kötelesség.

A bölcsesség legnagyobb mestere az élet; azonban gyakran felkeresd a rég elhunytakat is, kik tanulások, vizsgálatok s tapasztalások által gyűjtött kincseiket a maradék számára könyveikbe letették. De jusson eszedbe: a könyvek száma végetlen, a te éveid pedig végesek; s óráidat s napjaidat oly sok egyéb foglalatosság kívánja magának. Mint az üresbeszédű társalkodót: úgy kerüld a tartalmatlan könyvet. Sőt ne könnyen végy kezedbe oly művet, mely a zseni lángjegyét homlokán nem hordja; a nagy író művét pedig mély figyelemmel tanuld keresztül. Így az olvasásnak szentelt órák nem lesznek elvesztve, mint azoknál, kik választás és cél nélkül ezer meg ezer köteteket forgatnak keresztül.

Könyvet írni: ez is egyike korunk betegségeinek. Ki kenyérért írogat, az méltóbb szánásra, mint aki napszámért kapál. Kit hajlandóság vonz írásra, jusson eszébe: miképpen hajlandóság és tehetség két különböző dolog; s ki a hajlandóságot tehetségnek veszi: az mindég csalatkozik. Több kívántatik az írótól, mint a beszélőtől. Ennek szavai elhangzanak, az író pedig maradandó bötükbe önti gondolatait, s messze vidéken s jövőendőben is óhajt olvastatni. Azért ha valaha könyv-írásra kedved leend, vizsgál meg jól magadat, gyűjtöttél-e elég erőt, tapasztalást és tudományt? Mert oly ember is, ki a maga életkörét híven betöltvén, jámborsága és szorgalma által tiszteletet érdemel, nevetséges leend, mihelyt azon pályára lép, mire természet ötet nem szánta. Kinek a közönségesen, a mindennapin felülemelkedni erő nem jutott: az kitetsző helyre ne álljon. S ez intés itt az írónak adva, minden más helyzetbeli embernek szól.

Sok út visz magasra; s ez utak közt nem egy van, mely mindenkinek hatalmában áll. Ha bámulatos művet írni, fontos ütközetet nyerni, phidiási* szobrot alkotni, országos alkotmányt alapítani stb. nem mindentől telik: de elveit s érzéseit minden megtisztíthatja, magát erény követésre minden szoktathatja, hasznos ismereteket minden gyűjthet, s napjait célirányos tettekben minden eltöltheti.

che nella parola patria è racchiuso tutto l'insieme degli oggetti dell'amore e del desiderio umani. L'altare a Dio innalzato dai tuoi padri, la casa dove hai assaporato le prime gioie della vita; i frutti della terra che ti hanno nutrito; i tuoi genitori, la tua sposa, i tuoi figli, gli amici, i parenti e i cittadini: dal primo all'ultimo sono soltanto elementi complementari di essa.

La nostra epoca esige molta conoscenza, e questo fa parte dei suoi aspetti positivi: ma acquisire molta conoscenza ci porta facilmente ad accontentarci solo di titolo e di colore, e la tendenza a cadere in quest'errore è il peggiore degli aspetti negativi dell'epoca. Chi desidera brillare soltanto durante i divertimenti mondani, o attirare l'ammirazione degli ignoranti, con molta probabilità raggiunge il suo scopo facilmente, ma gli intelligenti lo rifiuteranno. Per introdurti con dignità davanti agli intenditori delle cose, perché ciò che sai influenzi positivamente sia te sia gli altri, devi essere pronto ad affrontare un lungo e faticoso lavoro. Perché acquisire una sostanziosa conoscenza che sia, nello stesso tempo, anche multilaterale è oltremodo difficile. Ci vuole molta lettura ma, ancor più, riflessione, tanti paragoni ma, ancora più, pratica, i requisiti necessari sono pazienza illimitata e costanza.

Dipendi con caloroso affetto dalla lingua della patria! perché patria, nazione e lingua sono tre cose inseparabili, e chi non si mostra zelante per quest'ultima difficilmente sarà pronto a fare sacrifici per le prime due. Rispetta e apprendi la lingua anche di altri popoli colti, ma prima di tutto quelle due in cui da una parte Plutarco ha descritto gli eroi delle due nazioni più grandi e dall'altra Tacito ha impresso le azioni dell'usurpatore romano con colori degni delle cronache della storia; ricorda sempre però che, per quanto sia bello conoscere lingue straniere, coltivare la propria fino all'impossibile è un dovere.

Il più grande maestro della sapienza è la vita: ciononostante, consulta spesso i defunti di molto tempo fa, perché essi hanno lasciato per le future generazioni nei loro libri i tesori accumulati dai loro studi, dalle loro analisi e dalle loro esperienze. Ma ricorda: la quantità dei libri è illimitata, i tuoi anni invece sono limitati; ci sono tanti altri impegni che richiedono le tue ore e i tuoi giorni. Evita un libro senza sostanza, come la compagnia di quelli che fanno discorsi inconcludenti. Anzi, non prendere facilmente in mano l'opera che non porta in fronte il segno fiammante del genio; approfondisci, invece, quella del grande scrittore con solerte attenzione. Perciò le ore dedicate alla lettura non saranno perdute, come per quelli che sfogliano pagine di migliaia di libri senza selezionarli e senza uno scopo.

Scrivere libri è una delle malattie della nostra epoca. Chi scrive per guadagnarsi il pane è più degno di compassione di colui che va a zappare per un salario. Chi scrive perché spinto dalla sua inclinazione ricordi che l'inclinazione e la capacità sono due cose ben diverse. Chi scambia l'inclinazione per capacità proverà sempre delusione. Dallo scrittore si esige più che da un oratore. Le parole

Többször mondám: az élet fő célja – tett; s tenni magában vagy másokkal együtt senkinek nem lehetetlen. Tehát tégy! S tégy minden jót, ami tőled telik, s mindenütt, hol alkalom nyílik; s hogy minél nagyobb sikerrel tehesz, lelkedet eszközökkel gazdagítani szüntelen igyekezzél.

Jegyezd meg: azt, ami legegyszerűbben s legtermészetesben vezet célra, kitálatni kevés ember dolga. Az emberek legnagyobb része saját fejével nem gondolkodik; s régi állásából annál kevésbé mozdul ki saját akaratanál fogva. A sokaságot szokás és előítéletek tartják fogva; s azoktól megszabadulni a lélek restsége nehezen engedi.

Embert, egyenként s csoportosan, a maga hasznáról felvilágosítani a legnehezebb feladások közé tartozik.

Gondolni mindent lehet bátorságosan; gondolatot szóvá és tette változtatni kétése következményű dolog. Mit és mikor és miként kell szólni s tenni? Ez a bölcsesség nagy titka, miről szabályokat adni nem lehet. Régi a tanács; minden tudja azt, s kevés követi: eszed járjon előbb nyelvednél s tetednél.

Van idő, mikor hallgatni s látszó veszteglésben ülni bölcsesség. Bölcsesség és okosság közt különiséget tégy. Mert az okos hallgat és vesztegel, hogy önbátorságát megőrizze; a bölcs pedig, hogy polgártársai nyugalmát idő előtt s fogamat nélkül ne zavarja fel. Amaz néz önmagára, ennek pillantatai az emberiség előhaladását kísérik.

Mindég és mindenütt vagynak, bár kevesen, kik a jót és szépet szeretni s az arra törekvő tetteit méltányolni tudják. E kevesekhez csatold magadat, s menél szorosabban. Egyesült erejük célra jutásod könnyíteni, részvételök bukásodat vigasztalni fogja. A sokaságért híven munkálj, de ítéletével ne törődjél. Ha küzdéseidet szerencse koronázandja, úgyis melletted leszen az. Fáradalmaid jutalmát önérzéseden kívül a kevesek jóváhagyásában keresd; csak ezek körében alapul meg a maradandó hír, s a nemcsak maradandó, de megérdemlett hír.

Szerencse után jár a sokaság; s ezért a szerencse kedvencei megutálják azt, s benne az egész emberiséget. Ez is egyik bő forrása az embergyűlöletnek. Hidd el, a szerencse ragyogásai közt nehéz az emberiség való becsét érezni. Sok embert ezer meg ezer körülmény összeütöközése szinte észrevehetlenül magasra tol; s ők azt hiszik, mintha felsőbb erők állanának szolgálatukra; s mintha a ragyogást bámuló vagy kegyelmet váró sokaság minden nagyra és nemesre alkalmatlan lenne. Nem tudják, hogy a körülök tolongó emberek lealacsonyulása egyedül az ő művek. Egy intésre készek lennének nagyot és nemesen mívelni, éltöket szépért és jóért feláldozni, kik most porban másznak; mert tőlük úgy kívántatik.

Hírt és dicsőséget vadászni hiúság. A való nagyságnak éppen úgy következése a dicsőség: mint jámbor életnek a becsület; kereset nélkül jön mindegyik. Óvd magad, annak látszani, ami nem vagy. Törekedjél való nagyságra, ha magadban

di quest'ultimo infatti volano via, mentre uno scrittore darà forma ai suoi pensieri in parole permanenti e, sia in terre lontane sia nell'avvenire, si avrà voglia di leggerle; perciò, se un giorno vorrai diventare scrittore, valuta bene se hai accumulato abbastanza forza, esperienza, scienza. Persino colui che, essendosi comportato con lealtà nell'ambiente della sua vita, merita rispetto per via della sua devozione e diligenza, appare ridicolo appena si trasferisce in un territorio cui la natura non lo ha destinato. Chi non ha avuto la forza di essere superiore alla mediocrità, al quotidiano, non vada ad occupare un posto di risalto. Quest'ammoneimento qui dato allo scrittore è valido per tutte le altre persone quando si trovano in simili situazioni.

Molte strade portano in alto e tra loro ce n'è più d'una alla portata di tutti. Se non tutti sono capaci di scrivere un'opera degna d'ammirazione, di vincere una battaglia importante, di scolpire una statua pari a quella di Fidia, di fondare una costituzione, ecc., tutti possono però chiarire le proprie idee, i propri sentimenti, abituarti a praticare la virtù, tutti possono raccogliere nozioni utili e riempire la giornata con azioni mirate.

Ho detto più volte: lo scopo principale della vita – è l'azione; e fare da soli o insieme con gli altri non è impossibile per nessuno. Sii, dunque, uno che agisce e fa' tutto il bene che puoi in qualsiasi luogo e dove l'occasione ti si presenta. Perché tu lo faccia con il massimo successo, serviti di ogni mezzo per arricchire incessantemente la tua anima.

Nota bene che indovinare ciò che conduce nel modo più semplice e più naturale alla meta è dato a poche persone. La maggior parte della gente non usa la propria testa per pensare; e tanto meno modifica una vecchia posizione di sua volontà. La moltitudine è schiava di abitudini e di pregiudizi, e la pigrizia dell'anima non permette loro di liberarsene facilmente.

Spiegare ad un uomo, singolarmente e in gruppo, la propria utilità rientra tra i compiti più difficili.

Possiamo pensare a tutto con coraggio ma far sì che il pensiero si trasformi in parola e in azione è una cosa dagli esiti dubbi. Cosa, quando e come si deve parlare e fare? questo è il grande segreto della saggezza, del quale non si possono definire le regole. Un vecchio consiglio, che tutti conoscono ma pochi seguono, dice: prima di fare e di parlare, meglio usare il cervello.

Ci sono momenti in cui tacere e non agire è sapienza, malgrado sembri una perdita di tempo. Distingui l'intelligenza dalla saggezza. Perché l'intelligente tace e perde tempo per conservare il proprio coraggio, il saggio, invece, lo fa per non turbare la tranquillità dei suoi cittadini prima del tempo e senza un motivo valido. Il primo guarda al proprio interesse mentre i momenti dell'altro accompagnano il progresso dell'umanità.

erőt érzesz; de színlett nagyságot mutogatni, gyalázatnak tartsd. E színlés a hazugság minden fajai közt legundokabb. Színlett nagyság mutogatója az oroszslánybőrbe öltözött számárhoz hasonlít.

Jól megértsd: nemzet és sokaság egymástól különböznek. Amaz együvé állott egész, ez több egyesek most ilyen, majd olyan számban és alakban történt összecsoportozása. Amannak van állandó pályaköre, melyen a vele összeköttetésben levő nemzetek sorában lassabban vagy gyorsabban, de bizonyos egyetemi rendszerrel mozog; emennek kimért útai nincsenek. Amaz a Balaton, mely saját partjai közt százak óta van és tápláltatik; ez a hullámok, mik a Balatonon gyakorta látható ok nélkül támadnak, s ismét eltűnnek.

Idő a nagy mester! Ez egy generációt természet rende szerént eltemet, s a következőben eléri célját. Ki tud várni, az sokat tud; s nemcsak tud sokat, de tehet, s tenni fog sokat. A bölcs késő öregségében is elülteti a fát, noha hasznával maga nem élhet; de érti, miképpen az rendes időre megnő, s unokáját gyümölcscsel enyhíti.

Mi a boldogság? Az emberek száz meg százfélét hittek annak lenni; s mindaz nem egyéb eszköznél, miáltal azt elérhetni reméllék vala, s elérni mégsem tudhaták. Mind azért, mert törekvésök célát az eszközzel összetéveszték; mind azért, mert oly valamit tettek céllá, ami csak más, való cél után küzdés következeként tűnhet fel.

Higgy nekem, e szó: boldogság, egyike a legbizonytalanabb s legszűkebb értelmű kifejezéseknek; s ki boldogságot vadász, árnyékot vadász. Teljesített kötelesség s nemes törekvések önérzése küzdés s bánat közt is nyugalmot tenyész; s ha e nyugalommal, boldogság cím alatt, megelégszel: annak megnyerése szép, jó s erős léleknek keresés nélkül, csupán tettei következekében bizonyos.

Sempre e ovunque esisteranno coloro, anche se pochi, che sanno amare il bello e il buono e che sanno apprezzare le azioni di chi mira ad essi. Attaccati a questi pochi e il più strettamente possibile. L'unione delle forze renderà facile per te raggiungere il tuo scopo e la loro partecipazione ti conforterà nella sconfitta. Lavora con zelo per la moltitudine ma non ti curare dei loro giudizi. Se le tue battaglie saranno coronate dalla fortuna, essa comunque ti resterà accanto. Cerca il premio delle tue fatiche fuori dell'amor proprio, nell'approvazione dei pochi; la fama destinata a sopravvivere si acquista soltanto nel loro ambiente, e non solo quella che sopravvivrà ma anche quella che si è meritata.

La moltitudine rincorre la fortuna, perciò i prediletti dalla fortuna prendono in uggia lei e, con lei, tutta l'umanità. Anche questa costituisce una delle abbondanti fonti dell'odio umano. Credimi, è difficile percepire il vero valore dell'umanità tra gli splendori della fortuna. Il conflitto di migliaia e migliaia di situazioni spinge quasi inavvertitamente molti verso la superiorità. Costoro credono di avere al loro servizio forze superiori, come se la moltitudine, stupita davanti a questo brillio o aspettandosi una grazia, non fosse adatta a compiere cose grandi e nobili. Non sanno che l'annientamento degli uomini che si affollano intorno è dovuto unicamente alla loro opera. Ad un cenno di mano questi, che ora strisciano nella polvere, sarebbero pronti a compiere qualche cosa di grande e di nobile, a sacrificare la loro vita per il bello e per il bene, perché è questo che si richiede loro.

Andare a caccia di fama e di lode è vanità. La conseguenza naturale della vera grandezza in ogni modo è la gloria, così come il rispetto lo è della vita onesta: ambedue arrivano senza che uno li cerchi. Guardati dall'apparire quello che non sei. Aspira alla vera grandezza, quando senti di avere in te la forza, ma considera l'esibizione di finta grandezza un'infamia. Questo tipo di finzione, tra tutti i generi di bugia, è il più schifoso. Colui che mostra una finta grandezza assomiglia al somaro che indossa una pelle di leone.

Bada bene: nazione e moltitudine non sono la stessa cosa. La prima è un insieme formato da un gruppo, mentre l'altra è il raggruppamento di numerose persone singole, la cui quantità e la cui forma non sono fisse. La prima ha una traiettoria permanente, lungo la quale avanza nella fila delle nazioni in contatto con essa, ora più lentamente ora più velocemente, tuttavia seguendo un sistema universale; l'altra non ha un percorso preciso. La prima è il lago Balaton, che da secoli si limita tra le sue sponde e là viene alimentato, l'altra sono le onde, che spesso si vedono sul Balaton e senza alcun motivo, che s'innalzano minacciose per poi calmarsi.

Il tempo è un grande maestro! Questo, secondo l'ordine della natura, seppellisce un'intera generazione e nella successiva raggiunge il suo scopo. Chi sa aspettare possiede grande conoscenza, e non solo possiede grande conoscenza ma è capace

di fare e farà molto. Il saggio pianta l'albero anche in vecchiaia, pur non potendone godere, perché capisce che esso, una volta cresciuto, sarà di utilità a suo nipote.

Che cosa è la felicità? Gli esseri umani hanno creduto di poter essere felici in centinaia di modi differenti; essa però non è altro che un mezzo mediante il quale hanno sperato di perseguirla, eppure non hanno saputo raggiungerla. Perché hanno scambiato lo scopo del loro proposito con il mezzo; e perché si sono prefissi qualcosa che può manifestarsi soltanto come conseguenza della lotta per un altro scopo, per uno scopo vero.

Credimi, la parola felicità è una delle espressioni dal significato più incerto, più limitato; e chi va a caccia di felicità va a caccia d'ombre. La confidenza nel dovere compiuto e le aspirazioni nobili generano pace anche in mezzo ai conflitti e al dolore. Se ti accontenti di questa pace sotto il titolo di felicità, un'anima bella, buona e forte la raggiungerà di certo anche senza cercarla, perché essa arriverà semplicemente come conseguenza delle proprie azioni.